

*Топольницький В. В.,
ад'юнкт науково-організаційного відділення
Військового інституту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ В СУДАХ ПІСЛЯ ЗМІНИ ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ (ЩОДО ПРАВОСУДДЯ)

Анотація. У статті подано пропозиції щодо вирішення проблемних питань, які виникнуть у зв'язку з унесенням змін до Конституції України (щодо правосуддя) в частині здійснення представництва в судових інстанціях органів державної влади, зокрема Міністерства оборони України, недержавним самоврядним інститутом – адвокатурою.

Ключові слова: зміни до Конституції України (щодо правосуддя), представництво в суді, представництво адвокатурою органів державної влади в судах, представництво Міністерства оборони України в суді.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки, суспільства та держави загалом головним завданням держави є проведення системних правових реформ. Ефективним засобом реалізації правових реформ є правовий інститут представництва, що зумовило внесення змін до Конституції України в частині здійснення правосуддя. Ці зміни істотно підвищать якість представництва особи та держави в суді, а також установлять конституційне підґрунтя для створення єдиної правничої професії – адвокатури, яка буде наділена із 2020 р. виключним правом представництва інших осіб у суді.

Особливо важливого значення на сьогодні набуває розроблення механізмів реалізації й упровадження інституту представництва органів державної влади України в судах у зв'язку з попереднім схваленням Постановою Верховної Ради України від 02 лютого 2016 р. № 962-VIII законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя), де стороною по справі є Міністерство оборони України [1].

У вітчизняній науці досліджень щодо здійснення представництва в судах, де стороною по справі є Збройні Сили України та Міністерство оборони України, взагалі не проводилось. Українські вчені, видається, уважають проблему представництва Збройних Сил України та Міністерства оборони України в суді не актуальною й такою, що не потребує дослідження. За період незалежності України не надруковано жодного підручника та монографії з цього питання.

Збройні Сили України й Міністерство оборони України виступають у судових процесах у більшості випадків стороною по справі як суб'єкти владних повноважень, правовідносини яких урегульовані нормами Кодексу адміністративного судочинства України. У справах цієї категорії сутність процесуального представництва аналізувалась, як правило, у межах ширшої за змістом проблеми теоретичних основ адміністративного процесу (В.Б. Авер'янов, М.В. Джафарова, А.Т. Комзюк та інші) [2].

Мета статті полягає в розв'язанні проблемних питань щодо здійснення представництва органу державної влади (Міністерства оборони України) у судових інстанціях недержавним

самоврядним інститутом – адвокатурою – шляхом формування пропозицій щодо шляхів їх вирішення та розроблення механізмів їх дієвого впровадження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5 схвалена Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», у якій судову реформу було визначено як першочергову, а сучасний етап реформування судово-правової системи в Україні повинен розпочатися з унесенням змін до Конституції України [3].

Указом Президента України від 03 березня 2015 р. № 119 на виконання зазначеної Стратегії створено Конституційну Комісію [4]. У межах Конституційної Комісії створено три робочі групи, члени яких займаються напрацюванням пропозицій щодо змін до Конституції в питаннях децентралізації, правосуддя та суміжних правових інститутів, а також у питаннях прав, свобод і обов'язків людини та громадянина.

Стратегією реформування судоустрою, судочинства й суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, що схвалена Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276, визначено, що судова реформа включатиме як оновлення законодавства, так і прийняття змін до Конституції України [5].

Робочою групою Конституційної Комісії з питань правосуддя було підготовлено останню версію змін до Конституції України, яку передано до Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська Комісія), що створена в 1990 р. при Парламентській Асамблеї Ради Європи, основним завданням якої є практична допомога в пошуках найефективніших форм оптимізації законодавства та забезпечення прав і свобод громадянина [4]. На 104-му пленарному засіданні Венеціанської Комісії 23 жовтня 2015 р. було ухвалено Остаточний висновок, де зазначається, що «остання версія змін до Конституції України є дуже позитивною і добре підготовленою та заслуговує повної підтримки» [6].

Ухвалений висновок знайшов своє місце у формі Законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) від 25 листопада 2015 р. № 3524, який спрямований на забезпечення незалежності судової влади, підвищення вимог і професійних стандартів щодо суддівського корпусу, оптимізацію системи судоустрою, забезпечення інституційної спроможності прокуратури, адвокатури та системи виконання судових рішень і який 22 грудня 2015 р. направлено на висновок Конституційного Суду України, що був доопрацьований у редакції від 26 січня 2016 р. та визнаний таким, що відповідає вимогам ст. ст. 157 і 158 Конституції України [1; 7].

З метою адаптування системи правосуддя й адвокатури до нового порядку представництва в судах виключно прокурорами або адвокатами у відповідних рівнях судів у Законопроекті передбачено перехідні положення, спрямовані на поступове

введення нового порядку в дію, а саме: у розділі XV «Перехідні положення» п.п. б доповнено п. 161 такого змісту: «... з дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» представництво відповідно до пункту 3 частини першої статті 1311 та статті 1312 цієї Конституції виключно прокурорами або адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюється з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції – з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції – з 1 січня 2019 року. Представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року» [1].

Так, надання правової допомоги під час вирішення справ у судах адвокатурою визначено в ст. 59 Конституції України [8].

Ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначено поняття представництва [9]. Відповідно до нього, представництво – це вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному й конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача в кримінальному провадженні.

Відповідно до ст. 6 Конституції України, державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу й судову [8]. Згідно із Законом України «Про Збройні Сили України», Міністерство оборони України є центральним органом виконавчої влади та військового управління, у підпорядкуванні якого перебувають Збройні Сили України, які, у свою чергу, організаційно складаються з органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій [10].

Отже, аналізуючи вищезазначені нормативно-правові акти і схвалений Верховною Радою України Законопроект про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя), держава має намір у такий спосіб замінити представництво в судових інстанціях орган державної влади, у цьому випадку Міністерство оборони України, на представництво недержавним самоврядним інститутом – адвокатурою, що є досить нелегким завданням.

Щоб вирішити проблему щодо представництва в судових інстанціях Міністерства оборони України, у зв'язку з можливим прийняттям закону про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя), необхідно передусім дати визначення представництва в судових інстанціях України та розглянути чинний на сьогодні порядок представництва Збройних Сил України й Міністерства оборони України в судах.

Як визначає М.В. Джафарова, юридичних осіб, органи державної влади чи місцевого самоврядування у взаємовідносинах з іншими особами завжди представляють конкретні фізичні особи, які наділені на те відповідними повноваженнями, а тому вони реалізують своє право на участь в адміністративному процесі для судового захисту прав, свобод та інтересів переважно через їхніх представників [2, с. 117].

Як відомо, суди є носіями судової влади, що впливає з норм ч. 1 ст. 18 Закону України «Про судоустрій і статус судів», де визначено, що суди загальної юрисдикції спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення [11].

Представниками сторін у ході розгляду судових справ усі процесуальні дії здійснюються згідно з вимогами норм адміністративного, цивільного та господарського процесу, а представниками юридичної служби Збройних Сил України та Міністерства оборони України представництво інтересів Збройних Сил України та Міністерства оборони України в судах по різних категоріях справ здійснюється також відповідно до вимог Положення про юридичну службу Міністерства оборони України, затвердженого Наказом Міністерства оборони України від 09 вересня 2013 р. № 600 [12], Типового положення про територіальний юридичний відділ, затвердженого Наказом Міністерства оборони України від 30 серпня 2013 р. № 581 [13], та Інструкції з організації представництва інтересів Міністерства оборони України, органів військового управління, армійських корпусів, повітряних командувань, об'єднань, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України під час розгляду справ судами загальної юрисдикції, ведення претензійно-позовної роботи та виконання рішень судів, затвердженої Наказом Міністра оборони України від 14 грудня 2007 р. № 686 [14].

Так, п 2.9 зазначеного вище Наказу передбачена пряма вказівка для осіб, уповноважених представляти інтереси Збройних Сил України та Міністерства оборони України, а саме: забезпечувати належний захист інтересів Міністерства оборони України під час розгляду судових справ, оскарження в апеляційному й касаційному порядку всіх рішень, прийнятих не на користь Міністерства оборони України, за необхідності вживати належних заходів щодо поновлення строків на апеляційне й касаційне оскарження. Недодержання встановленого цією Інструкцією порядку організації представництва є порушенням військової та трудової дисципліни, тягне за собою притягнення до відповідальності винних посадових (службових) осіб згідно з чинним законодавством України.

Варто зазначити, що однією із цілей судового представництва у своїй науковій роботі В.І. Тертишников визнає надання допомоги суду в здійсненні правосуддя або надання допомоги особі, яку представляють [15, с. 72].

У нашому випадку допомога представника щодо здійснення представництва із захисту інтересів Міністерства оборони України в судах з боку держави щодо нього має імперативний характер стосовно регулювання дій із представництва в суді.

Так, за 25 років існування Збройних Сил України судами загальної юрисдикції розглянуто більше десятка тисяч спорів, у яких стороною по справі виступають Збройні Сили України та Міністерство оборони України. При цьому їх динаміка й характер зумовлені саме тими суспільними відносинами, які відбуваються в державі, економіці, недостатнім фінансуванням державного бюджету, через що збільшується кількість позовних вимог до Збройних Сил України та Міністерства оборони України.

Зазначена тенденція до збільшення судових справ також спричинена активізацією господарської діяльності в Збройних Силах України, у зв'язку з чим з'являються спори по договірних зобов'язаннях закупівлі речового майна, закупівлі й ремонту озброєння та військової техніки.

У зв'язку з прийняттям у 2005 р. Кодексу адміністративного судочинства України адміністративні справи, де Збройні Сили України та Міністерство оборони України виступають у судових процесах у більшості випадків стороною по справі як суб'єкти владних повноважень, були передані від військових судів до адміністративних судів і судів загальної юрисдикції [16].

Ліквідація військових судів була пов'язана з питанням недостатнього судового навантаження і прийняттям у 2005 р. Кодексу адміністративного судочинства України. На момент ліквідації військових судів значно зросла кількість звернень військовослужбовців за захистом своїх прав. Якщо у 2000 р. було понад 6 000 таких звернень, у 2003 р. – близько 16 000, то в 2004 р. – понад 29 000 звернень. Військові суди існують практично в усіх державах, які мають регулярні Збройні Сили, це Великобританія, США, Польща, Росія, Казахстан, Греція, Аргентина, Туреччина, Канада, Бельгія, Іспанія, Франція і ще близько 40 країн світу, влада яких розуміє, що захист прав і свобод військовослужбовців, безумовно, має свої особливості [17].

Варто зазначити, що під час проведення круглого столу 09 вересня 2015 р. профільного комітету з питань правової політики та правосуддя на тему «Запровадження інституту військових судів в Україні» було підтримано пропозицію, що в умовах «справжньої війни» відновлення на теренах Феміди військової спеціалізації, тобто військових судів, необхідну [18], із чим варто в нашому випадку погодитись.

Незважаючи на це, отримані в результаті проведеного за 2015 р. аналізу юридичною службою апарату Міністерства оборони України дані свідчать про те, що особовим складом юридичної служби Збройних Сил і Міністерства оборони України загалом забезпечується належне представництво й захист законних прав та інтересів держави в особі оборонного відомства під час розгляду судами господарських, адміністративних, цивільних і кримінальних справ [19].

Загальна кількість судових справ за Міністерством оборони України та Збройними Силами України на сьогодні становить 6 452 на загальну суму 7,2 млрд грн. При цьому протягом 2015 р. Міністерством оборони України подано 1 083 позовних заяв до судів загальної юрисдикції на суму 818 млн грн. До Міністерства оборони України за аналогічний період пред'явлено 542 позовних заяви на суму 336 млн грн [20]. Варто також відмітити наявність у провадженні судових справ, що обліковані в Юридичному департаменті Міністерства оборони України та які мають резонансний характер, щодо виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі або настання інвалідності, і те, що в цій категорії справ з'явилися нові види позовних вимог – визнання факту, який має юридичне значення, що є підставою для отримання виплат допомоги сім'ям військовослужбовців, які загинули під час проведення Антитерористичної операції, відшкодування матеріальної та моральної шкоди за несвоєчасне виконання судових рішень щодо її виплати.

Також значну кількість позовних заяв Міністерством оборони України подано до контрагентів із початку проведення Антитерористичної операції, предметом позовних вимог у яких є спори по договірних зобов'язаннях щодо закупівлі речового майна, закупівлі й ремонту озброєння та військової техніки, тощо [20].

У провадженні господарських судів (на різних стадіях розгляду) знаходиться 613 справ, у яких Міністерство оборони України виступає стороною, на загальну суму 1,1 млрд грн.

Невиконання або несвоєчасне виконання договорів з боку Міністерства оборони України є також однією з основних підстав для звернення до суду підприємств, установ, організацій різних форм власності до Міністерства оборони України про стягнення коштів (штрафних санкцій, трьох відсотків річних, збитків від інфляції тощо).

У цивільному провадженні (на різних стадіях розгляду) знаходиться 584 справи, у яких Міністерство оборони України виступає стороною, на загальну суму 2,8 млрд грн.

У провадженні адміністративних судів (на різних стадіях розгляду) знаходиться 455 справ, у яких Міністерство оборони України виступає стороною, на загальну суму 3,4 млн грн.

Отже, як було з'ясовано вище, учинення представниками Збройних Сил України та Міністерства оборони України в ході розгляду судових справ процесуальних дій здійснюється лише згідно з вимогами норм адміністративного, цивільного, господарського процесу, зазначених положень та інструкції [21, с. 12].

Я.П. Зейкан зазначає, що цивільне, адміністративне та господарське судочинство можна було б звести до єдиного процесуального кодексу, що б полегшило роботу суддів і адвокатів [22, с. 117], але уніфікацію питання представництва не ставить. Однак вимоги чинних процесуальних кодексів потребують більш якісного дослідження правового регулювання судового представництва в справах, де стороною по справі є Збройні Сили України й Міністерство оборони України, а також критичного підходу до певних інститутів процесуального права та їхніх окремих правових норм. Ці питання необхідно дослідити для встановлення їх відповідності Конституції й Законам України, а також виявлення прогалин, суперечностей, колізій у правовому регулюванні з метою підготовки рекомендацій, спрямованих на усунення недоліків процесуального законодавства з представництва та його вдосконалення й адаптування відповідно до нового порядку представництва в судах.

Отже, постає назріла проблема: як у такому масиві судових справ, сторонами в яких виступає Міністерство оборони України, можливо залучити професійну правничу допомогу адвокатів, налагодити й скоординувати їхні дії щодо представництва інтересів Міністерства оборони України в судових інстанціях?

Щоб дати відповідь на це питання, необхідно виокремити як позитивні сторони, так і недостатньо вирішені питання щодо практичного їх упровадження.

До позитивних сторін представництва в судах Міністерства оборони України адвокатурою варто зарахувати такі:

- відповідальність фізичних і юридичних осіб за відмову в наданні інформації на адвокатські запити, що закріплена на законодавчому рівні на стадії досудового розгляду справи;
- визнання недопустимими доказів у суді в разі порушення прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності, якщо це стане відомо суду, оскільки вони мають системний характер.

До невирішених питань представництва адвокатами в судах Міністерства оборони України варто зарахувати такі:

- відсутність прямого підпорядкування адвокатури Міністерству оборони України, оскільки вона є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, згідно із законодавством;
- неможливість швидкого та оперативного залучення адвокатів по кожній судовій справі без уведення в штат юридичної служби Міністерства оборони України посад адвокатів;
- відсутність в адвокатури повноважень на здійснення доступу до державної таємниці;
- необхідність додаткових фінансових витрат на виплату адвокатам коштів за представництво в судових інстанціях.

Отже, у разі можливого прийняття Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 25 листопада 2015 р. № 3524 в частині представництва адвокатами в судах органів державної влади, в нашому випадку мова йде за Міністерство оборони України, мають існувати два варіанти напряму діяльності [1].

Перший із них полягає в переформатуванні сформованих на сьогодні в складі Міністерства оборони України територі-

альних юридичних відділів на територіальні адвокатські відділи, особи яких будуть мати свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю й посвідчення адвоката України. Територіальним адвокатським відділам буде надано статус адвокатської організації з відповідною кількістю посад, на них будуть покладатися завдання щодо представництва Міністерства оборони України в судах [23].

Другий варіант полягає в залученні адвокатів на платній основі за державні кошти серед адвокатських об'єднань і організацій, які будуть спроможні представляти інтереси Міністерства оборони України в судах, із наданням їм відповідних повноважень і, відповідно, уведенням їх у штат юридичної служби Міністерства оборони України.

Як і перший, так і другий варіанти реалізації представництва адвокатами в судах Міністерства оборони України потребують негайного вивчення та вирішення Міністерством оборони України певні проблемні питання.

Щодо першого варіанта маємо таке:

- унесення змін до законодавчих актів України, у зв'язку з несумісністю проходження військової служби й діяльності адвоката;
- витребування додаткового фінансового ресурсу для формування необхідного корпусу адвокатів;

- можливість формування та запровадження в складі Міністерства оборони України територіальних адвокатських відділів серед військовослужбовців територіальних юридичних відділів Міністерства оборони України, у зв'язку з відсутністю в штаті Міністерства оборони України адвокатів;

- додаткове закладення до державного бюджету фінансового ресурсу за складання посадовими особами територіальних юридичних відділів Міністерства оборони України кваліфікаційного іспиту до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (у розмірі до трьох мінімальних заробітних плат) з метою отримання свідоцтва;

- організаційно-технічного забезпечення здійснення складання кваліфікаційного іспиту і стажування посадовими особами територіальних юридичних відділів Міністерства оборони України протягом шести місяців під керівництвом адвоката відповідного регіону;

- залучення надалі осіб територіальних адвокатських відділів Міністерства оборони України до участі в зборах, з'їздах, установчих конференціях адвокатів, відповідно до вимог Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Варто звернути увагу, що в вищезазначеному першому варіанті, згідно з вимогами розділу V Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», у разі сформування територіальних адвокатських відділів Міністерства оборони України в судових процесах з боку сторони по справі щодо представника Міністерства оборони України можуть здійснюватись несумлінні дії. Так, стороною по справі може ініціюватись рішення щодо накладення на представника Міністерства оборони України як на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю в разі повторного протягом року вчинення дисциплінарного проступку, систематичного або грубого одноразового порушення правил адвокатської етики, а також припинення права на зайняття адвокатською діяльністю представника Міністерства оборони України з підстави накладення на нього як на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю, унаслідок чого він може звернутися до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою про допуск до складання кваліфікаційного іспиту не раніше

ніж через два роки з дня прийняття рішення про припинення права на зайняття адвокатською діяльністю, що потребуватиме додаткового часу та фінансових витрат як для особи, так і для Міністерств оборони України.

Другий варіант реалізації представництва адвокатами в судах Міністерства оборони України включатиме такі проблемні питання, а саме:

- відсутність у Міністерства оборони України укомплектованого корпусу адвокатів, відповідно до законодавства;

- відсутність прямого підпорядкування адвокатури Міністерству оборони України, оскільки вона є незалежною від органів державної влади;

- неможливість швидкого й оперативного залучення адвокатів по кожній судовій справі без уведення в штат юридичної служби Міністерства оборони України посад адвокатів;

- витребування додаткового фінансового ресурсу з державного бюджету для формування або залучення необхідної кількості адвокатів;

- недостатній рівень спеціальної підготовки і знань, практичного досвіду адвокатів у судових справах, де стороною буде Міністерство оборони України, оскільки окремою і значною частиною в законодавстві України є сфера регулювання військових правовідносин із питань організації й забезпечення діяльності Військової організації;

- необхідність надання адвокату, адвокатському бюро, адвокатському об'єднанню доступу до державної таємниці, оскільки по окремих категоріях справ наявність її необхідна;

- необхідність забезпечення належних умов адвокату, адвокатському бюро, адвокатському об'єднанню щодо унеможливлення доступу сторонніх осіб до державної таємниці та її розголошення;

- виділення додаткового фінансового ресурсу з бюджету держави на підтвердження повноваження адвоката на участь у розгляді справи за довіреністю на ведення справи, посвідченою нотаріусом, або можливість надавати повноваження посадовій особі Міністерства оборони України, якій, відповідно до закону, буде надано право посвідчувати такі довіреності, після внесення до нього відповідних змін;

- унесення змін до чинного законодавства щодо надання безоплатної правової допомоги або договору про надання правової допомоги в разі введення адвокатів до штату юридичної служби Міністерства оборони України;

- у разі здійснення адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням по кожній справі окремо представництва в суді закріпити механізм здійснення оплати за надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору між Міністерством оборони України (порядок обчислення гонорару (фіксований розмір, погодинна оплата), підстави для зміни розміру гонорару, порядок його сплати, умови повернення тощо визначаються в договорі про надання правової допомоги);

- неможливість одночасного представництва інтересів двох або більше позивачів чи двох або більше відповідачів одним адвокатом в одному адміністративному та господарському процесі, згідно з процесуальним законодавством [24].

У разі вирішення реалізації першого варіанта здійснення на практиці представництва Міністерства оборони України очевидно стає необхідність його вдосконалення. Із цієї метою вважаємо за необхідне внести зміни до Законів України, а саме:

- до ст. 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», виключивши пп. 2 п. 1 ч. 1, у якому зазначено, що військова служба є несумісною з військовою службою [9].

– до ст. 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», доповнивши п. 1 ч. 1 пп. г, де зазначити, що суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення є військові посадові особи Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім осіб, які здійснюють адвокатську діяльність під час виконання обов'язків військової служби [25].

Також в аспекті перспективного здійснення адвокатами належного представництва в судах Міністерства оборони України буде необхідне внесення в законодавство змін щодо можливості забезпечення права першочергового прийому адвокатів у державних органах і посилення відповідальності за ігнорування запитів, оскільки на стадії досудового розгляду справи адвокат може здійснювати адвокатські запити до фізичних і юридичних осіб та оперативно вилучувати належні докази від них, що забезпечить право на справедливий судовий розгляд справ незалежним і неупередженим судом.

Висновки. Отже, після внесення змін до Конституції України в частині надання адвокатури виключного права здійснювати представництво Міністерства оборони України в судових інстанціях автором запропоновано два варіанти вирішення проблеми: перший варіант полягає в реформатуванні територіальних юридичних відділів Міністерства оборони України на територіальні адвокатські відділи; другий – у залученні адвокатів на платній основі за державні кошти серед адвокатських об'єднань та організацій, які будуть спроможні представляти інтереси Міністерства оборони України в судах, із наданням їм відповідних повноважень, що потребуватиме внесення додаткових змін до законодавства України.

Література:

1. Про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Постанова Верховної Ради України від 02 лютого 2016 року // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 7. – Ст. 76.
2. Джафарова М.В. Представництво в адміністративному судочинстві України / М.В. Джафарова // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 115–120. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10dmvacu.pdf.
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 4. – Ст. 67.
4. Положення про Конституційну Комісію : Указ Президента України від 03 березня 2015 року № 119/2015 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 19. – Ст. 514.
5. Про Стратегію реформування судостою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки : Указ Президента України від 20 травня 2015 року № 276 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 41. – Ст. 1267.
6. Висновок 104-го пленарного засідання Венеціанської комісії щодо змін до Конституції в частині правосуддя від 26 жовтня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://constitution.gov.ua/news/item/id/1061>.
7. Висновок Конституційного Суду України від 30 січня 2016 року // Офіційний вісник України. – 2016. – № 13. – Ст. 542.
8. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
9. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 липня 2012 року № 5076-VI // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 27. – Ст. 282.
10. Про Збройні Сили України : Закон України від 06 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 108.
11. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07 липня 2010 року № 2453-VI // Відомості Верховної Ради. – 2010. – № № 41–42, 43, 44–45. – Ст. 529.
12. Про систему юридичної служби Міністерства оборони України : Положення, затверджене Наказом Міністерства оборони України від 09 вересня 2013 р. № 600 // Архів Міністерства оборони України.
13. Про затвердження типового положення про територіальний юридичний відділ : Положення, затверджене Наказом Міністерства оборони України від 30 серпня 2013 р. № 581 // Архів Міністерства оборони України.
14. Про затвердження Інструкції з організації представництва інтересів Міністерства оборони України, органів військового управління, армійських корпусів, повітряних командувань, об'єднань, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України під час розгляду справ судами загальної юрисдикції, ведення претензійно-позовної роботи та виконання рішень судів : Інструкція, затверджена Наказом Міністерства оборони України від 14 грудня 2007 року № 686 // Архів Міністерства оборони України.
15. Тертышников В.И. Гражданский процесс. Принципы гражданского процессуального права : [учебник] / В.И. Тертышников ; под ред. проф. В.В. Комарова. – Х. : ООО «Одиссей», 2001. – 243 с.
16. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 року № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № № 35–36, 37. – Ст. 446.
17. Шевченко В. Система военных судов необходима! Об аспектах военного правосудия и деятельности военных судов / В. Шевченко // Юридическая практика. – 2009. – № 15. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.yurpractika.com/>.
18. Експерти обговорили ідею відновлення військових судів // Закон і Бізнес. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/118540-eksperti_obgovorili_ideyu_vidnovlennya_vijskovih_sudiv.html.
19. Аналіз роботи з представництва інтересів Міністерства оборони України в судах загальної юрисдикції за 2015 рік від 29 лютого 2016 р. № 298/3/513 // Архів Міністерства оборони України.
20. Узагальнені аналітичні дані судових справ відділу організації представництва та судово-аналітичної роботи Юридичного департаменту Міністерства оборони України // Архів Міністерства оборони України.
21. Топольницький В.В. Здійснення представництва в адміністративному судочинстві з застосуванням засобів доказування / В.В. Топольницький // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Вип. 4. – Т. 3. – С. 11–15.
22. Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії : [практичний посібник] / Я.П. Зейкан. – К. : КНТ, 2008. – 788 с.
23. Міжгалузеві норми чисельності працівників юридичної служби, затверджені Наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 11 травня 2004 р. № 108 // Закони України. Інформаційно-правовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uazakon.com/document/fpart72/idx72471.htm>.
24. Про затвердження роз'яснення щодо можливості одночасного представництва інтересів двох або більше позивачів чи відповідачів адвокатом в одному цивільному процесі : Рішення Ради адвокатів України від 26 лютого 2016 р. № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2016-03-17-rshennya-rau-4_56eac49204562.pdf.
25. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України 07 квітня 2011 р. № 3206-VI // Відомості Верховної Ради. – 2011. – № 40. – Ст. 404.

Топольницький В. В. Вопрос реализации представительства Министерства обороны Украины в судах после изменения в Конституцию Украины (относительно правосудия)

Аннотация. В статье представлены предложения по решению проблемных вопросов, которые возникнут в связи с внесением изменений в Конституцию Украины (относительно правосудия) в части осуществления представительства в судебных инстанциях органов государственной власти, а именно Министерства обороны Украины, негосударственным самоуправляемым институтом – адвокатурой.

Ключевые слова: изменения в Конституцию Украины (относительно правосудия), представительство в суде, представительство адвокатурой органов государственной власти в судах, представительство Министерства обороны Украины в суде.

Topolnitsky V. Question of the ministry of defence of Ukraine in the courts after the amendments to the Constitution of Ukraine (for justice)

Summary. The article offers the resolution of issues that arise in connection with amendments to the Constitution of Ukraine (on justice) in terms of representation in the courts of

public authorities, namely the Ministry of Defense of Ukraine, non-self-governing institution – the bar.

Key words: changes to the Constitution of Ukraine (on justice), representation in court, bar of public authorities in the courts, the Ministry of Defense of Ukraine in court.